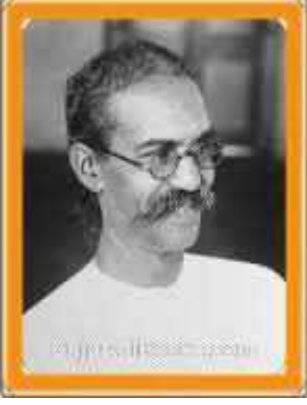

2. પંખીઓની મહાસભા

ગિજુભાઈ બધેકા

જન્મ : ઈ.સ. 1885 મૃત્યુ : ઈ.સ. 1939

ગિજુભાઈનું પૂરું નામ ગિરજાશંકર ભગવાનજી બધેકા. તેઓનો જન્મ અમરેલી પાસેના ચિત્તલ ગામે થયો હતો. વકીલાતનો વ્યવસાય છોડી તેઓ નાનાભાઈએ સ્થાપેલી દક્ષિણામૂર્તિ વિદ્યાભવનમાં શિક્ષક તરીકે જોડાયા હતા. તેમણે ગુજરાતમાં મોન્ટેસરી બાલશિક્ષણનો પ્રારંભ કર્યો હતો. બાળ સાહિત્યના સો જેટલા પુસ્તકોનું સર્જન કરી ‘બાળસાહિત્યના બ્રહ્મા’નું બિરુદ પામ્યા હતા. ખાસ તો બાળકો પ્રત્યેના અપાર પ્રેમને લીધે તેઓ બાળકોના ‘મૂઠાળીમાં’ તરીકે જાણીતા થયા હતા.

આ એકમ ‘પશુપક્ષી ગ્રંથમાળા’માંથી લેવામાં આવ્યો છે. જેમાં દરેક પંખીની વિશેષતાઓ દર્શાવવામાં આવી છે. પંખીઓ માણસ વિશે શું ધારે છે તેનો ખ્યાલ પણ આવે છે. સાદા સંવાદ અને સરળ ભાષા એ આ એકમની વિશેષતા છે.

આ એક બોધકથા છે. આપણે ત્યાં કથાસાહિત્ય પુરાણકાળથી પ્રચલિત છે. જે માનવબોધ કે મૂલ્ય-સંસ્કાર માટેનું સાહિત્ય લેખાય છે. મોટા ભાગે ધર્મગ્રંથો માનવને જીવનબોધ આપવાના ઉદ્દેશ્યથી લખાયા છે. બોધકથા સરળ અને રસદાયક શૈલીમાં લખાયેલી હોય છે. તેમાં બોધ અસરકારક રીતે રજૂ થયો હોય છે. માનવનો વાર્તા રસ પોષવા સાથે ચોક્કસ બોધ-ઉપદેશ આપવાનો ઉદ્દેશ્ય અહીં જણાય છે. અહીં પશુપક્ષીઓને કેન્દ્રમાં રાખી કથા નિરૂપાઈ છે.

પંખીઓ કહે : “માણસો તો મહાસભા ભરે જ છે; પણ ગયા માસમાં પશુઓએ પણ મહાસભા ભરી. આપણે પણ શા માટે ન ભરવી ? શું આપણે પણ અનેક પ્રશ્નો ચર્ચવાના નથી ? ચાલો, આપણે પણ એક મહાસભા ભરીને આપણી વાતોનો વિચાર કરીએ.”

મહાસભાની ઉત્સાહભરે તૈયારીઓ થવા લાગી. પંચવટીનું મોટું જંગલ મહાસભાના મંડપ તરીકે પસંદ થયું. ગોદાવરીના કાંઠાનાં વનવૃક્ષોની ઘટાઓ મહેમાનોના ઉતારાઓ માટે નક્કી થઈ. ઝાડેઝાડ, જંગલેજંગલ ને વનેવન મહાસભાની પત્રિકાઓ વહેંચાઈ ગઈ. પરદેશમાં પ્રતિનિધિઓને આમંત્રણ મોકલવામાં આવ્યાં.

ચકલાં અને કાબરો સ્વયંસેવકો તરીકે તનતોડ મહેનત કરી રહ્યાં હતાં, કબૂતર ને હોલાંઓને મહેમાનોને ઉતારે મૂક્યાં હતાં; કોયલને સંગીતકાર્યમાં યોજી હતી. તૈયારી સુંદર થઈ હતી.

મહેમાનો આવી ગયાં. દેશદેશના મહેમાનો હતા. કાશ્મીરનો શ્યામો હતો; પંજાબનો સક્કર હતો; બંગાળનો બાજ હતો; ગુજરાતની ચકલી હતી; વિલાયતથી મેગલી અને રોબીન પણ આવ્યાં હતાં. સંખ્યા સારી હતી.

કામકાજનો સમય સવારના સાતથી નવ અને સાંજના ચારથી સાતનો હતો.

સભાનો કાર્યક્રમ અગાઉથી જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.

સવાર પડ્યું. મહેમાનોને જગાડવા માટે કૂકડાઓને રાખ્યા હતા કૂકડેકૂક...કૂકડેકૂક... ચારેકોર થઈ રહ્યું. મહેમાનો જાગી ઊઠ્યાં.

ઝાડ અને ટેકરાઓ પાછળથી સૂર્યનારાયણ દેખાયા. પક્ષીગણ સૂર્યદેવનાં દર્શન કરી મહાસભાના સ્થાને આવ્યો. મેદની પૂરા ઠાઠમાં જામી હતી; મંડપ ચિકાર ભર્યો હતો; શાંતિ અને વ્યવસ્થા વખાણવા જેવાં હતાં.

પ્રમુખની દરખાસ્ત મૂકતાં કાકાકૌવાએ ગંભીર વાણીથી કહ્યું :

“એકત્ર થયેલાં પક્ષીબંધુઓ અને પક્ષીભગિનીઓ ! હું પ્રમુખશ્રીની દરખાસ્ત મૂકવા ઊભો થયો છું. પ્રમુખ માટે સૌથી યોગ્ય ગરુડરાજ લાગે છે; આપમાંથી કોઈ એનાથી અજાણ નથી. હિંદની તવારીખમાં તો અતિપ્રાચીન કાળથી તેમના વડવાઓનું નામ મશહૂર છે. એકને જ વિષ્ણુ ભગવાનના વાહન થવાનું માન મળેલ છે. આપણે માટે એ અભિમાન ભરેલું છે. તેમણે ઊંચી પર્વત-ટોચથી અહીં પધારી આપણી શોભામાં જે વધારો કર્યો છે, તે માટે ખરેખર આપણે તેમનો ઉપકાર માનવો ઘટે છે.”

લાલ લોહી જેવી લટકતી ઝાલર હલાવતા ટરકીએ ઊભા થઈ કહ્યું : “ભાઈ ! કાકાકૌવાના મતને હું ટેકો આપું છું.”

‘કુ...કુ’ને ‘કો કો’ તથા ‘કુરુડ..કુરુડ’ને ‘ટાંઉ..ટાંઉ’ના અવાજ સાથે દરખાસ્ત મંજૂર થઈ. ચટકમટક ચાલે ચાલતો લીલો પોપટ ઊભો થયો. કાળી કાંઠલાવાળી ગરદન હલાવી તેણે ઉપપ્રમુખની દરખાસ્ત મૂકતાં કહ્યું :

“સભામાં પધારેલાં ભાઈઓ ને બહેનો ! મને ઉપપ્રમુખની દરખાસ્ત મૂકવાની આપે જે તક આપી છે તે માટે આપનો ઉપકાર માનું છું. બહુ થોડા શબ્દોમાં હું આપને તેઓની ઓળખાણ કરાવીશ.”

“શાહમૃગનું અસલ રહેઠાણ આફ્રિકા છે. એનું ઉમદા રૂપ જોઈ આપ ખરેખર ખુશ થયાં જ હશો. એનાં પીંછાં એટલાં તો સુંદર છે કે વિલાયતના રાજા સુધ્ધાં એને પોતાની ટોપીમાં ખોસે છે. એનાં ઈંડાં પવિત્ર ગણાય છે. મુસલમાનો તેને પીરની જગાઓમાં ટાંગે છે. એકેક ઈંડું મોટા ચીભડા જેવું થાય છે. એના લાંબા ગળામાંથી ગમે તે ચીજ ઝટ પસાર થઈ જાય છે. એક વાર તેઓ સાહેબ સીસાની ગોળી પણ ગળે ઉતારી ગયા હતા ! સાહેબ દોડવામાં ઘણા હોશિયાર ગણાય છે. ખરેખર, ઉપપ્રમુખ થવાને તેઓ બરાબર લાયક છે.”

શાહમૃગ ઉપપ્રમુખ તરીકે ચૂંટાયા, એટલે સભાનું કામકાજ આગળ ચાલ્યું.

પહેલાં તો ગીધે પહોળી પાંખો કરી નીચી મૂંડી રાખી પોતાની કોમની સેવાના બે બોલ રજૂ કર્યા :

“સાહેબો ! અમે ઘણા વખતથી માણસજાતનો ત્યાગ કર્યો છે. તેથી અમે વસ્તીથી દૂર ઊંચે તાડ અથવા ટેકરાઓ પર રહીએ છીએ. કોઈ ઢોર કે જાનવરનું મડદું કોહી જતું પડ્યાનું અમારી જાણમાં આવતાં અમે અમારી ગંભીર ફરજ અદા કરવા ઊપડીએ છીએ. એવી સડતી ચીજનો નાશ કરવો એ અમારું કામ છે. અમારા કામમાં હરહંમેશ મદદ કરનારી બહેનો સમડીઓ તથા બંધુઓ કાગડાઓના અમે ઋણી છીએ.”

સૌએ અવાજના ગડગડાટ સાથે ગીધકોમની જંગલ ખાતેની સુધરાઈની સેવા માટે ઘણી તારીફ કરી.

પછી બગલાભાઈ ઊઠ્યા ને બોલ્યા :

“આપણી મંડળીમાં સુધરાઈ ખાતાનો ઉપરી છે, પણ દરિયાઈ ખાતાનો કોઈ ઉપરી નથી. બગલા, સારસ, જળકૂકડી, બતક વગેરેએ દરિયાઈ લશ્કરના એક મોટા બાહોશ અમલદાર તરીકે હું હંસનું નામ સૂચવું છું. હંસ બધી રીતે લાયક છે.”

હંસે ભારે આભાર સાથે એ દરખાસ્તનો સ્વીકાર્ય કર્યો.

કોમળ કંઠે કોયલબાઈએ દરખાસ્ત મૂકી : “ખરેખર આપણને એક બાહોશ નિશાનાબાજની જરૂર છે. હું ધારું છું કે બાજ એ એમને માટે પૂરેપૂરો લાયક છે.”

ત્યાં તો કાગડો ને સમડી પણ ઉમેદવાર તરીકે બહાર પડ્યાં.

મત લેવાયા; વધુ મતે બાજ નિશાનબાજ તરીકે ચૂંટાયો.

કબૂતરે બાજનાં વખાણ કરતાં કહ્યું : “બાજની પસંદગી બરાબર થઈ છે. એ ખરેખર નિશાનબાજ છે; માટે જ શિકારી લોકો તેને પાળી તેની પાસે બીજાં પક્ષીઓનો શિકાર કરાવે છે. અમોને ખાતરી છે કે હવેથી તેઓ અમારા જેવા ગરીબ ભાઈઓને શિકારીઓથી બચાવશે.”

‘ચીંચી’, ‘ટુટુ’, ‘કુઉઉ કુઉઉ’ના પોકારો સાથે કબૂતરનું ભાષણ સૌએ સ્વીકાર્યું.

કાગડાના ટોળામાંથી એક મોટો કાગડો ભાષણ કરવા ઊભો થયો. તેણે કહ્યું : “મારે જણાવવું જોઈએ કે મારી કાળાં પીંછાંવાળી કોમના પ્રતિનિધિ તરીકે ભાષણ કરવા હું ઊભો થયો છું. અમારી કોમે શહેર સુધરાઈનું કેવું સુંદર કામ કર્યું છે તેનું મોહક વર્ણન કરવા મારું મન તલપી રહ્યું છે. અમારી આખી કોમે પેલી માણસજાતની ગંદકી ને ઍઠવાડ દૂર કરવા જે મહેનત ઉઠાવી છે, તેવી મહેનત દુનિયાના કોઈ સુધરાઈખાતાએ નહિ ઉઠાવી હોય. જો અમારું કામ એક જ દિવસ બંધ રાખીએ તો માનવજાત માંદી પડી મરી જાય. આખા ગામમાં ભારેમાં ભારે રોગ થાય. ચારેકોર દુઃખ દુઃખ થઈ પડે.”

“અમારી કોમના નારીમંડળ તરફથી હું એક બીજી વાત રજૂ કરું છું. પણે બેઠેલી કોયલબાનુઓ અમારી ઓરતોને સતાવે છે. તેઓ અમારા માળામાં પેસી જઈ પોતાનાં ઈંડાં અમારા ભેગાં મૂકી નાસી જાય છે, ને અમારી ભોળી કાગડીબાઈઓ એ લુચ્ચીનાં ઈંડાં સેવી હેરાન થાય છે. આ બાબતમાં કોઈ ઠરાવ થવાની જરૂર છે.” કાગડાની દરખાસ્ત ઉપર પાછળથી વિચાર કરવાનું ઠરાવી કામ આગળ ચાલ્યું.

બગલો એક પગ ઉપર ઊભો રહી બીજો પેટમાં દાબી ઊંચી ચાંચે ગગન તરફ જોઈ પ્રભુનું સ્મરણ કરવા માટેની દરખાસ્ત લાવ્યો : “ભાઈઓ ! જુઓ મારું રૂપ કેવું સુંદર છે ! એનું કારણ હું માત્ર પાણી ઉપર રહી એક પગે ઊભો રહી પ્રભુનું ભજન કરું છું તે છે.”

કાગડો ચિડાયો ને લડી પડ્યો : “અરે બગલાભાઈ ! હવે રાખો; તમે તો ‘બગભગત ને જગઠગત !’ તું તો ‘મુખમેં રામ ઓર બગલમેં છૂરી’ એવું કરે છે. જા, જા. તારી તે ભક્તિ શાની ? લુચ્ચા ઠગારા !”

સભામાં હો...હો... હો થઈ રહ્યું. પ્રમુખે સીટી વગાડી શાંતિ પાથરી.

કાબરે પક્ષીની જાતમાં પ્રેમનો આદર્શ ઊંચો થાય એટલા માટે કબૂતર અને સારસની વાતો કરી. સૌ પક્ષીઓએ તેમના જેવા પ્રેમી થવું એવી દરખાસ્ત મૂકી તે બોલી :

“ખરેખર, કબૂતર જેવું નિર્દોષ પક્ષી બીજું કોઈ નથી. પવિત્ર પ્યાર માટે આ પંખી જગમશહૂર છે. સારસ પક્ષીઓનો પ્રેમ તો કબૂતરથીયે યડે. સારસ-સારસી જરા પણ છૂટાં રહી શકતાં નથી; બધો વખત સાથે જ રહે છે — એવો એમનો પ્રેમ છે. કોઈ પારધી એકને મારી નાખે તો બીજું ઝૂરી ઝૂરીને મરી જાય છે. એવો પ્રેમ તો અક્કલવાળા માણસોમાં પણ જોવા મળતો નથી. હું આવા પ્રેમની પક્ષીઓના જીવનમાં હિમાયત કરું છું.”

બધા પક્ષીઓએ કાબરબાઈને હર્ષથી વધાવી લીધાં.

ત્યાર પછી તેતર, હોલાં, કબૂતર વગેરેની ફરિયાદો નોંધાઈ; માણસજાત ઈંડાં ખાઈ જાય છે તે માટે શરમના ઠરાવો પણ કર્યા.

વનવાગોળી થોડા વખત પહેલાં પશુઓની સભામાં ગઈ હતી. તેથી તેને સજા ફરમાવી કે તેણે હંમેશાં ઊંધે માથે લટકવું, ને દિવસે કોઈ પક્ષીને મોં બતાવવું નહિ.

છેવટના ઠરાવમાં ઘુવડને ચોકીદાર નીમી સભા બરખાસ્ત થઈ.

પછી રમતગમતનો કાર્યક્રમ હતો. ડૂબકી મારવાની રમતમાં બતક પહેલું આવ્યું; નિશાન મારવામાં બાજ, ચતુરાઈમાં કાગડો, દોડવામાં શાહમૃગ અને કૂદવામાં રોબીન સૌથી આગળ આવ્યાં. છટાદાર ભાષણો માટે પોપટ, કાકાકૌવા અને કુસુકુ ખૂબ વખણાયાં. સૌને સૌની યોગ્યતા પ્રમાણે ઈનામો મળ્યાં.

પછી ગાનતાનનો જલસો ચાલ્યો. મધુર કંઠે કોયલબાઈએ ગાન ગાયાં; કળા કરીને મોરભાઈ નાચ્યા; બુલબુલે પણ નવી નવી ચીજો સંભળાવી; મેનાએ પણ સૌ મહેમાનોનાં મન રંજન કર્યા. સૌ ખુશ થયાં.

મહાસભાનું કામ પૂરું થયું.

(પશુપક્ષી ગ્રંથમાળામાંથી)

ટિપ્પણ

મહાસભા - મોટી સભા **પંચવટી** - પાંચ વડનો સમૂહ **ઘટા** - વૃક્ષના પાંદડાંનો ઘેરાવો **ઉતારો** - રોકાવાનું સ્થળ **પત્રિકાઓ** - ખબર પત્રિકા **પ્રતિનિધિ** - ને બદલે - ના તરફથી કામ કરવા નિયુક્ત થયેલો માણસ **સ્વયંસેવક** - પોતાની જાતે સેવા કરવા તૈયાર થયેલો માણસ **તનતોડ** - શરીર તોડી નાખે તેવું વધારે **પક્ષીગણ** - પક્ષીઓનો સમૂહ **મેદની** - ભીડ, ટોળું, જમાત **દરખાસ્ત** - મંજૂરી માટે રજૂ થયેલો પ્રસ્તાવ **ગાજી ઊઠવું** - અચાનક મોટા અવાજથી ઘેરાઈ જવું, ધમધમી ઉઠવું **ઠાઠ** - ભપકો, શોભા **ચિકાર** - ભરપૂર **તવારીખ** - ઐતિહાસિક તારીખ (સમય) **વડવાઓ** - પૂર્વજો **મશહૂર** - જાણીતું, પ્રખ્યાત **ઝાલર** - લાકડાની મોગરીથી વગાડવાનું એક સાધન **ટરકી** - કૂકડો, મરઘો **ટેકો આપવો** - અનુમોદન આપવું, સમર્થન આપવું **કાંઠલાવાળી** - ગોળ કાળા આંકાવાળી **તક** - અવસર, પ્રસંગ **ઉમદા** - નમૂનેદાર, ઉત્તમ **કોમ** - સમાજ, જાતિ **મુડદું** - શબ,લાશ, મૃતદેહ **સુધરાઈ** - નગરની સફાઈ વગેરે કરનાર સાશનવ્યવસ્થા કે સમિતિ **ઋણી** - દેવાદાર, આભારી **બાહોશ** - કાબેલ, હોશિયાર **તારીફ** - પ્રશંસા, **નિશાનબાજ** - નિશાન (લક્ષ્ય) તાકનાર **જગઠગત** - દુનિયા સાથે છેતરપીંડી કરનાર **મુખમેં રામ ઓર બગલમેં છૂરી** - મોઢે રામ...રામ બોલવાનું અને બગલમાં

છરી સંતાડી રાખવાની; એટલે કે મોં ઉપર મીઠાશ રાખવાની અને મનમાં કપટ રાખવાનું હિમાયત - સમર્થન, તરફદારી, તરફેણ **દરખાસ્ત** - વિસર્જન **જગમગશૂર** -વિશ્વ વિખ્યાત **પારધી** - શિકારી **વનવાગોળી** - એ નામનું એક પક્ષી, જે ઝાડ પર ઊંધે માથે લટકીને રહે છે **કુસુકુ** - આફ્રિકા દેશનો પોપટ **જલસો** - આનંદ યા ઉત્સવનો મેળાવડો, સંગીતનો મેળાવડો **મન રંજન કર્યા** - મન પ્રસન્ન કર્યા, મન ખુશ કર્યા.

સ્વાધ્યાય

પ્રશ્ન 1. નીચેના પ્રશ્નોના એક-બે વાક્યમાં જવાબ લખો.

1. મહાસભા માટે કયું સ્થળ પસંદ થયું ?
2. મહાસભામાં દેશ વિદેશના કયા મહેમાનો પધારેલા હતા ?
3. ગીધની શા માટે તારીફ કરવામાં આવી ?
4. કયા દેશમાં શાહમૃગનું અસલ રહેઠાણ છે ?
5. કોયલબાઈએ કઈ દરખાસ્ત મૂકી ?
6. પક્ષીઓને માણસજાત સામે શી ફરિયાદ હતી ?
7. સભાની પૂર્ણાહુતિમાં શું થયું ?

પ્રશ્ન 2. નીચેના પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો

1. બાજના વખાણ કરતા કબૂતરે શું કહ્યું ?
2. પોપટે શાહમૃગ વિશે શું કહ્યું ?
3. એક દિવસ માટે કાગડાઓ પોતાનું કામ બંધ કરી દે તો શું થાય ?
4. કાગડાએ કોયલબાઈ વિશે શી ફરિયાદ કરી ?
5. વનવાગોળીને શા માટે સજા ફરમાવવામાં આવી ?

પ્રશ્ન 3 મુદ્દાસર જવાબ આપો.

1. મહાસભાની તૈયારીઓ વિશે નોંધ લખો.
2. ગીધે પોતાની કોમ વિશે શું કહ્યું ?
3. કાગડા અને બગલા વચ્ચે કઈ બાબતે લડાઈ થઈ ?

પ્રશ્ન 4. કારણો આપો.

1. પક્ષીઓએ મહાસભા ભરી.
2. ઉપપ્રમુખ બનવા શાહમૃગ યોગ્ય છે એમ પોપટે કહ્યું.
3. ગીધે સમડીઓ અને કાગડાઓના ઋણી છીએ એમ કહ્યું.

પ્રશ્ન 5. ખાલી જગ્યા પૂરો

1. પ્રમુખશ્રીની દરખાસ્ત મુકનાર =
2. ઉપપ્રમુખની દરખાસ્ત મુકનાર =
3. દરિયાઈખાતાનો ઉપરી અમલદાર =
4. કાળા પીંછાવાળી કોમનો પ્રતિનિધિ =

5. નારી મંડળના પ્રતિનિધિ =

6. રાતનો ચોકીદાર

પ્રશ્ન 6. શબ્દ સમૂહ માટે એક શબ્દ લખો.

1. જગમાં પ્રસિદ્ધ હોય તે
2. નિશાન તાકવામાં હોશિયાર હોય તે
3. સ્વેચ્છાએ સેવા કરનાર
4. આવવા માટેનું કહેણ

પ્રશ્ન 7. નીચેના શબ્દોના વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો લખો.

પ્રશ્ન, મહેનત, સુંદર, સવાર, નિર્મલ, શાંતિ, યોગ્ય, પ્રાચીન, ઉપકાર, વખાણ, ગરીબ

પ્રશ્ન 8. નીચેના શબ્દોની સાચી જોડણી લખો.

કાસ્મિર, નીર્મળ, શાંતી, સાહમૃગ, પ્રતિનિધ

પ્રવૃત્તિ

1. મહાસભાનું આયોજન કરી તમારી શાળાના પ્રશ્નોની ચર્ચા કરો.
2. પક્ષીઘર - પ્રાણીઘરની મુલાકાત ગોઠવો.
3. શાળાની પ્રાર્થના સભામાં આ વાર્તાને નાટક સ્વરૂપે ભજવો.
4. વિવિધ પક્ષીઓના ચિત્રો તથા માહિતીનું આલ્બમ બનાવો.

ભાષાસજ્જતા

ગામ, શાળા કે શહેરમાં સભા ભરાતી જોઈ હશે. તેમાં લોકો કેવું બોલે છે ? કોને સંબોધીને બોલે છે તે ધ્યાનથી સંભાળવું. પછીથી આવી સભા સ્કૂલમાં પણ ભરાવી જોઈએ. તેમાં ભાગ લેવો જોઈએ. મનોરંજન માટેની સભા હોય તો તેમાં કોઈ ટુચકા, વાર્તા, ઉખાણા, ગીત વગેરે રજૂ કરવા જોઈએ. જેથી જાહેરમાં યોગ્ય રીતે બોલવાની ટેવ પડે. ઘણાં લોકો આમ જાહેરમાં, સભામાં બોલી શક્તા નથી પરંતુ આવી રીતે એ કથન કૌશલ્ય વિકસે છે. જેમાં સંબોધન, સભાનો હેતુ અને સમાપન અગત્યના ભાગ હોય છે.

★★★

જેને સારું લખતાં-વાંચતાં આવડે તેને જીવનમાં અનેક લાભ થાય. કયા લાભ થાય તે તમે કહી શકશો ? સૌ પ્રથમ તો તમે કહેશો કે અમને વાર્તા વાંચતાં આવડે; બરાબર છે. સાવ નાના હોઈએ ત્યારે બા-બાપુજી કે દાદાજી વાર્તા કહે અને આપણે સંભાળીએ છીએ. વાર્તા સાંભળવાની મઝા તો આવે જ પણ કોઈને વાર્તા કહેવાનો સમય ન મળે ત્યારે જાતે જ વાર્તા વાંચી શકીએ.

વાંચતાં આવડે એનો બીજો ફાયદો એ કે આપણે છાપું ને જાતજાતની, મનગમતી ચોપડીઓ વાંચી શકીએ. આ રીતે લખતાં આવડવાથી પણ ફાયદા થાય છે. પહેલું તો લખવાથી પરીક્ષામાં સારા માર્ક્સ મળે... આ વાત સાચી પણ તમારી પરીક્ષા શું કરવા લેવાય છે ? તમને લખતાં બરાબર આવડ્યું છે કે નહીં તે જાણવા જ પરીક્ષા લેવાય છે. પરીક્ષામાં સારા માર્ક્સ આવે એટલું જ નહીં તે સિવાયનાં ઘણાં ફાયદા છે. તમારા મિત્ર, બા-બાપુજી કે શિક્ષકની મદદથી જાણો અને લખો.